

er alge-
n d e r e
t'andere
e gegund?
agen? Uw
n u e e n
o o r d e
e n w i l
lat nu óók
of III? En
vaardigden
t kerkver-
n al HEB-
aratan Ge-
ken in In-
am is, met
le indische
ouding tot
HEBBEN
dan achter
t het doen-
t, "sieraad"
i gauw bin-
komen, dr
ht. De ca-
d h a a r
"volksken"
1944. Nu
en, wat 'n
ame cenpa-

doel be-
ze het zen-
ordelijkheid
vorden kan,
r d a a r
DIT is aan
genoemd in
onären", u
l i e d e n
heeft: Rid-
derd maal
van '44. —
Ridderbos,
en ALS gij
'den last
oet dat om
at gij Mij-
tem aan de
en (en aan-
ar uw eigen
geven, dat
che pro-
annin-
der Java-
t e m p o
r Ridderbos,
p o e d i g
geen oogen-
aar voor 't
z e l f d e n
t t e m p o
e weerstaan
aar over de
Hebt gij nu
g? Hebt gij
n we op de
gij hebt „de
en-schorsers
De „ontwik-
„normaal“;
s, ze was in
t i o n a i r
t oude pro-

an? Ze ver-
geen etich-
ge 't dezen
ver de be-
ets.
dringen, dat
in buiten-
de Koningin,
K. S.

ikorde
ide KERK.

Grijdanus,
e Commissie,
we Kerkorde
tot een con-
speet, terwijl
u duren van
gevormd door
Sprinkel, J.
eyer, Th. L.
J. Severijn,
aar, H. J. F.
was geadres-
eerde Kerken
artogh en Dr
n der Geref.
ag inzake de
atste Kerken
ven genoemd.
d tegen den

naam „gedelegeerden“, aangezien de laatstgehouden Synode geen uitnodiging tot afvaardiging ontvangen had en dus ook geen deputaten had kunnen benoemen met een bepaalde opdracht, zoodat de naam „gedelegeerden“ ons niet toekwam, werd ons door de Commissie medegedeeld, dat in antwoord op een door haar gedaan verzoek om enkele gedelegeerden aan te wijzen voor overleg inzake de Kerkorde, door Ds D. van Dijk te Groningen geantwoord was, dat de Synode te Groningen reeds gesloten werd enkele weken voordat het schrijven der commissie ontvangen werd; dat officieel geen antwoord kon gegeven worden; dat de leden van het voormalig moderamen nog eens bij elkaar geroepen zijn om deze zaak te bespreken en dat het moderamen geen ander antwoord kon zenden dan dit: een officieele beslissing kan niet worden gegeven, wijl de Generale Synode niet vergadert; men kan als moderamen niet verder gaan dan adviseeren, enkele personen uit de Geref. Kerken, die geacht worden met kerkrechtelijke vragen zeer op de hoogte te zijn, uit te noodigen, voor eigen rekening en verantwoording met de Commissie samen te werken; de aandacht werd gevestigd op Prof. P. Diddens, Prof. Dr S. Grijdanus, Dr F. L. Bos. Voorts meldde de Commissie ons, dat de Ned. Herv. Kerk deze formeele moeilijkheid zeer wel begrepen had, maar geen bezwaar gevonden om aan het gegeven advies te voldoen. Ofschoon wetende, dat wij geen officieele delegatie hadden, zoo schreef de Secretaris der Commissie, werden we toch uitgenoodigd voor een samenspraak op 19 Februari.

Reeds na het ontvangen van het schrijven gedateerd November 1947 waren de drie onzerzijds uitgenoodigden na overleg tot het besluit gekomen, voor deze overigens zeer geapprecieerde uitnodiging te moeten bedanken. De nadere verklaring der Commissie omtrent den gang van zaken, die echter het genoemde bezwaar niet ophief, bracht in het genomen besluit geen verandering. Tevens werd afgesproken, dat men zich niet gezamenlijk tot de Commissie zou wenden, maar elk voor zich, zoodat ieder ook de bezwaren, die hij tegen het Ontwerp mocht hebben, persoonlijk zou kunnen ontwikkelen.

Op verzoek van den Hoofdredacteur, die mijn schrijven zag, terwijl het overgetypt werd (eheu mijn slechte, voor oningewijden vrijwel onleesbaar handschrift!) en copie rook, stond ik, hetgeen ik eerst aan de Commissie had toegezegd, voor ons blad af. Eer ik het echter volgen laat, is het wellicht nuttig, iets mee te deelen omtrent het Ontwerp, waarop het een reactie is.

Het Ontwerp voor een Kerkorde der Nederlandsche Hervormde Kerk is een lijvig document geworden van 248 blz. druks. Vooraf gaat een Inleiding, dan volgt een Concept-Kerkorde in 27 artikelen, daarna komen 20 „Ordinantiën“ (waardoor, zegt de K. O., de orde in het leven en werken der Kerk verder geregeld wordt). Men kan voor dezen omvangrijken arbeid grooten eerbied koesteren: qua organisatie-regeling is het een goed doordacht, wél-sluitend geheel dat uitgaat van bepaalde grondgedachten die ten einde toe worden volgehouden en in heel de structuur herkenbaar zijn.

Enkele trekken uit de Inleiding: Het Ontwerp, zoo wordt gezegd, geeft nauwe aansluiting aan het wezenlijke van de oude kerken-ordeningen van Wezel, Emden en Dordrecht. Dat het Ontwerp vrij omvangrijk geworden is, vloeit voort uit deze overwegingen:

1. Ook de oude K. O. hebben sommige onderdeelen breder geregeld; daarom thans een beknopte K. O., maar de bredere uitwerking in ordinantiën;

2. een te beknopte regeling geeft maar, zooals het verleden te zien gaf, aanleiding tot het voortdurend stellen van particuliere vragen;

3. de commissie stond voor de taak om gestalte te geven aan de apostolische visie op het wezen en de roeping der Kerk;

4. velen in de Kerk zullen alleen dan een regeling aanvaarden, waarvan men tot in onderdeelen weet, hoe ze is.

Op verheugende wijze hebben zij elkander in het werk aan deze K. O. gevonden, die gedurende lange jaren bij hun kijk op het kerkelijk vraagstuk als tegenstanders tegenover elkander stonden.

Wederinvoering van de kerkorden uit den tijd der Reformatie, van de reglementen van 1816 of invoering van het Ontwerp 1938 bleek niet wenschelijk. De Ned. Herv. Kerk moet weer worden Christus-belijdende volkskerk. Men heeft gestreefd naar een voorzicht, maar vooral naar een zuiver gebruik van den sleutel der tucht.

De Concept-Kerkorde spreekt in art. 1 uit: De Nederlandsche Hervormde Kerk, overeenkomstig haar belijdenis openbaring van de eene, heilige, algemeene Christelijke Kerk, omvat al de Hervormde Gemeenten in Nederland, als mede de in haar verband opgenomen Hervormde Gemeenten in den vreemde.

In art. 2 wordt verklaard, wie krachtens de bediening/ van het Woord en Sacramenten (dus niet krachtens geboorte uit geloovige ouders, Cat. antw. 74 of krachtens belijdenis en doop, onze K. O., art. 59) behooren tot een Hervormde Gemeente en mitsdien tot de Nederlandsche Hervormde Kerk (hier wordt dus geïllustreerd het verband tusschen een Herv. Gemeente (onderdeel) en de Ned. Herv. Kerk (het geheel) uit artikel 1.

Art. 5 spreekt over de ambtelijke vergaderingen, waaronder niet alleen verstaan wordt de kerkeraad,

maar ook (niet naar de Schrift!) de classicale en provinciale vergadering en de Generale Synode.

Het apostolaat der Kerk (de Schrift heeft dien naam gefixeerd voor een buitengewoon, niet meer te vervullen ambt) komt ter sprake in art. 8; men verstaat er onder, wat onder ons genoemd wordt: Zending, Evangelisatie en Zending onder de Joden (moge het voortdurend spreken van apostolaat en apostolische opdracht niet leiden tot een overspannen waardeering van het gezag van hen, die tot deze diensten worden uitgezonden).

Er komt een kerkboek, zegt Art. 13, waarin verenigd zijn: het belijdenis- en leerboek, het psalm- en gezangenboek, het dienstboek met de orden van dienst, de liturgische formulieren (ook meerdere voor eenzelfde doel, zegt de Inleiding, waaruit te kiezen zal zijn), de gebeden en de Kerkorde.

Volgens art. 14 berust de zorg voor de opleiding en vorming van de dienaren des Woords bij de Generale Synode, na voltooide opleiding en vorming en kerkelijk onderzoek wordt iemand, zoo geen bezwaren bestaan (geen enkel bezwaar? Aan welken norm moet een bezwaar beantwoorden om grond te zijn voor niet-toelating?) als candidaat toegelaten tot de Evangeliebediening.

De belijdenis-vragen worden vermeld in een noot bij art. 17; ze luiden:

1. Belijdt gij te gelooven in God den Vader, den almachtige, Schepper des hemels en der aarde, en in Jezus Christus, Zijnen eeniggeboren Zoon, onzen Heer en in den Heiligen Geest?

2. Erkent gij, als lidmaat van de Gemeente, die God zich ten eeuwigden leven verkoren heeft, dat Hij U roept om Hem te belijden voor de menschen, tegen de zonde en den duivel te strijden en naar de U geschenken gaven mede te arbeiden in Zijn Koninkrijk?

3. Wilt gij getrouw zijn onder de bediening van Woord en Sacrament en volharden in het gebed en in het lezen van de Heilige Schrift, U stellende onder opzicht en tucht der Kerk?

Van het opzicht wordt in art. 11 verklaard dat het gegrond is in de barmhartigheid Gods (niet evenzeer in Zijn recht en heiligheid? In heel het stuk van opzicht en tucht volgt het Ontwerp wel heel sterk den gang van „Vater Leisetrift und Bruder Sanftleben“); in art. 25 vinden we, dat de Ned. Herv. Kerk hereeniging zoekt met de andere kerken in Nederland, waarmede eenheid of verwantschap bestaat van geloof en kerkorde; in art. 26, dat de Synode voorgestelde ordinantiën of wijzigingen in eerste lezing vaststelt, haar ter consideratie toezendt aan de Kerkeraden, en zoo het bernaad over deze consideratie's haar daartoe doet besluiten, haar uiteindelijk vaststelt; ook kan de synode in bijzondere gevallen ontheffing verlenen; op ongeveer gelijke wijze komen veranderingen in de K. O. tot stand.

De 20 dan volgende Ordinantiën (ruim 200 blz. druks) regelen tot in bijzonderheden ambtelijke vergaderingen, gemeentevorming, ambtsdragers-verkiezing, apostolaat, jeugdwerk en zaken van Kerk en School, predik- en eredienst, theologische arbeid der Kerk, Doop en Avondmaal, catechese en opzicht, pastoraat, presbyteraat, diaconaat, financiën etc.

Zoo kan men althans eenigen indruk ontvangen van den inhoud van het Ontwerp en van den indrukwekkenden arbeid, door de commissie gepresteerd. Het zal nu wellicht gemakkelijker vallen, den hierboven bedoelden brief te verstaan. Hier volgt hij.

Aan de commissie, belast met het ontwerpen van een nieuwe Kerkorde voor de Ned. Herv. Kerk.

Hooggeleerde, Hoogeerwaarde, Weleerwaarde en Eerwaarde Heeren,

Allereerst moge ik mijn welgemeenden dank uitspreken voor Uw uitnodiging, deel te nemen aan de zamenwerking nopens de ontworpen Kerkorde; voorts voor de toezending van het Ontwerp en voor Uw missives d.d. 26 Januari en 10 Februari j.l.

Aan de oprechtheid van dezen dank moge in Uw schatting niet te kort doen het feit, dat ik na riep beraad en na overleg met Dr S. Grijdanus en Dr F. L. Bos, voor Uw gewaardeerde uitnodiging meen te moeten bedanken.

Het zijn voornamelijk twee overwegingen geweest, die mij tot dezen stap hebben geleid.

In de eerste plaats acht ik het een bezwaar, deel te nemen aan een vergadering als bedoeld, waarbij ik — in onderscheiding allicht van de overige aanwezigen — niet het woord zou kunnen voeren als kerkelijke deputaat, gemandateerd door de hem zendende Kerken, maar alleen als particulier persoon.

En in de tweede plaats is het verschil van inzicht inzake grondslag, karakter en inhoud eener Kerkorde tusschen de Commissie die het Ontwerp opstelde en mij zoo groot, dat ik mij verplicht zou achten, ware ik op Uw vergadering aanwezig, telkens opnieuw het woord te vragen om tegenover het Ontwerp mijn gevoelen tot uitdrukking te brengen, wat den gang van zaken uiteraard aanzienlijk zou vertragen.

Intusschen acht ik, dat het doel van Uw uitnodiging toch niet geheel behoeft te worden gemist, indien U mij toestaat, mijn opmerkingen over enkele hoofdzaken hier in 't kort te laten volgen, en U van mijn „kantteekeningen“ nota zoudt willen nemen.

1. Het heeft mijn bevreemding gewekt, dat de Commissie zich niet bepaald heeft tot een herziening van de Dordtsche Kerkenordening van 1618/19, en ik meen, dat wat opgemerkt wordt in de Inleiding (bl. 7) tegen zulk een herziening geen voldoende verweer biedt. Niet is in te zien, dat de „interne opzet van het kerkelijk leven“ thans een andere moet zijn dan in de 16e en 17e eeuw,

tenzij men van oordeel mocht zijn, dat de Gereformeerde grondgedachten nopens zulk een opzet wijziging behoeften. Voorts bekleeden „de afweer tegen Roomsche en andere dwalingen“ en „de strijd met de Overheid over de innemiging in kerkelijke zaken“ niet een dominerende plaats in de D.K.O. — wat aanstonds kan blijken, als men den omvang van bedoelde momenten in het geheel van die K.O. overziet.

En mocht men van oordeel zijn, dat de „apostolische taak“ der Kerk in een K.O. niet mag ontbreken, dan zou toch m.i. een korte ufbreiding van de K.O. voorziening kunnen treffen.

Bovendien moge ik erop wijzen, dat eventuele aanvaarding van het Ontwerp de hereeniging (Art. XXV Ontwerp K.O.) met andere Kerken, die de D.K.O., al of niet in details gewijzigd, blijven handhaven, ten zeerste zou kunnen belemmeren, zoo al niet illusoir maken.

2. Het Ontwerp maakt den indruk, een compromis te willen zijn tusschen richtingen, die het in principeel belangrijke punten niet eens zijn. Waar ik de geschiedenis der Ned. Herv. Kerk, ook die van de laatste jaren, met bijzondere interesse heb gevolgd, gevoel ik zeer zeker de moeilijkheden, waarvoor de Commissie stond. In het licht van de bestaande situatie zonder meer, kan ik mij volledig indenken, dat men meende te moeten komen tot een resultaat, als thans in het Ontwerp is neergelegd. Maar, U vergunt mij de vraag, is hier een oplossing gegeven, of zal het geneesmiddel dat men aanvaardt (vurig hoop ik, dat zijn vrees niet bewaarheid wordt) niet erger blijken dan de kwaal? Doet dit streven, om vóór alles tot eenheid te komen of de uitwendige eenheid te bewaren, niet te kort aan het recht Gods en de waarheid Gods?

3. Met te meer klem moge ik op deze dingen wijzen, als ik in aanmerking neem den grondslag van dit Ontwerp. Deze grondslag is niet dezelfde als die der oude Kerkenordeningen. Immers reeds het Convent van Wezel spreekt uit: „De Apostel gebiedt dat alles in de Kerke ordentlijk, ende eerbaarlijk moet toegaan; op dat eenparige toestemminge in de Kerke blycke, ende gevonden worde, niet alleen in de Leere, maar ook in deselve orde, ende Politie“ (Hooyer, Oude Kerkenordeningen 1865, bl. 33). Eenparigheid in de leer wordt hier dus allereerst noodig geacht, maar tevens erkend, reeds aanwezig te zijn.

Emden 1671 verklaart: „Om die eendrachtigheid in de Leere tusschen de Nederlandsche Kerken te bewijzen, heeft het den Broederen goet ghedocht de belijdinghe des Gheleofs der Nederlandsche Kerken te onderschrijven“ (Rutgers, Acta bl. 56). Terwijl eenzelfde binding aanvaard wordt te Dordrecht in 1574 nopens Ned. Geloofsbelijdenis en Catechismus (Rutgers a.w. bl. 134, 135); idem Dordrecht 1578 (Rutgers, bl. 247); idem Middelburg 1581 (Rutgers, bl. 390); idem 's-Gravenhage 1586 (Rutgers, bl. 498) en Dordrecht 1618/19 (Hooyer a.w. bl. 455). Deze eenparigheid in de leer was in den Reformatie-tijd voorwaarde en grond van de aaneensluiting der Gereformeerde Kerken in Kerkverband.

Van zulk een binding aan of onderteekening van de Belijdenisschriften lees ik echter in het Ontwerp niets. De uitdrukkingen in Art. X Ontwerp K.O. hebben niet den zin van een onderteekening der Formulieren: „alzo gelooft en belijdt ik“. Geven deze uitdrukkingen strikt genomen eigenlijk wel iets meer dan het beruchte „geest en hoofdzak“? — Gaat het in de Kerk niet om de bewaring van den inhoud der Heilige Schrift en in door de kerkelijke Belijdenis, tegenover een onttrachting of misduiding van dien Schriftinhoud door een eigen, individuele, van de kerkelijke Formulieren afwijkende belijdenis? En meent men, zulk een afwijkende individuele belijdenis te kunnen afsnijden door gebruikmaking van een zoo vagen, onzekeren maatstaf als Art. X biedt? Komt met zulk een, naar mijn meening onbruikbaren maatstaf de waarheid Gods tot haar recht? Waar is hier de band aan de oude Kruiskerken, de Kerken der martelaren? Ik denk aan het bekende woord van Gaspar van der Heijden (M. F. van Lennep, Dias, bl. 223):

„Nostris seniores et diaconi confessioni et articulis Synodi subscriperunt; vestros idem facere optarent. Qui autem nunc subscribere confessioni atramento recusant, quo modo sanguine proprio obsignant?“

4. Wat ik mis, binding aan de belijdenis, wordt niet goed gemaakt door een veelheid van ordinantiën. Naar mijn meening kan men desnoods allerlei vormen en vele vormen missen, indien maar het fundament solide is. Zal het baten, zoo men, inplaats van de met bloed bezegelde Belijdenis der Vaders, thans ordinantiën met bindende kracht oplegt? Ik vrees van niet. Ik vrees, dat deze veelheid van wetsartikelen doodend zullen blijken voor de belangstelling en het medeleven van ambtdragers en kerkleden; men weet er geen weg mee, enkele „experts“ zijn er mee op de hoogte, aan hen laat men de zaken over. Is het niet met opzet, dat de oude Kerkenordeningen zoo weinig bepalingen hadden? En komt in het breede Ontwerp, door het hefriger van bepalingen, de vrijheid en de zelfstandigheid der plaatselijke Kerk niet in 't gedrang?

5. Inderdaad meen ik, dat aan die vrijheid en zelfstandigheid te kort gedaan wordt. In het Ontwerp is geen sprake van Kerken, die zich federatief aaneensluiten, maar van één Kerk en voorts van Gemeenten. De ééne Landkerk, die alle plaatselijke Kerken in zich besluit als afdeelingen van één groot geheel. Wat blijft er voor die plaatselijke Kerken over dan te loopen in het enge gareel, voor haar gereedgemaakt? Waarin is de plaatselijke Kerk nog vrij? In zeer weinig. Geen kerk mag een beroep uitspreken zonder autorisatie van het breede moderamen der Classicale vergadering (Ord. I, art. 3); zelfs de regeling van aangelegenheden van plaatselijken aard valt onder de beslissing van datzelfde moderamen (Ord. I, art. 3); ook zegt het Ontwerp niet, dat de Kerkeraden zich kunnen doen voorlichten door allerlei Raden, maar zich doen voorlichten en (of) bijstaan (b.v. Ord. V, art. 2; Ord. V, art. 3; Ord. IX, art. 12); is het niet te duchten, dat de Kerkeraden aldus in een voortdurenden staat van onzelfstandigheid en afhankelijkheid gehouden worden? En dit geldt dan voor hen, die de Heilige Schrift noemt: regeer-

1) Onze ouderlingen en diakenen hebben de belijdenis en de artikelen der Synode onderschreven; ik wenschte wel, dat de Uwe hetzelfde deden. Hoe toch zouden zij, die nu weigeren, de belijdenis niet inkt te onderschrijven, haar bezegelen met hun eigen bloed?